

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
В ПЕРІОД
СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ЕКОНОМІКИ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

КРИВИЙ РІГ

10 ЛИСТОПАДА
2022 РОКУ

**КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ГІРНИЧИХ НАУК УКРАЇНИ
ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»**

**«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПЕРІОД
СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ЕКОНОМІКИ»**

Збірник наукових праць

**Всеукраїнської науково-практичної
конференції**

10 листопада 2022 року

**Конференція присвячена 100-річчю Криворізького національного
університету та 20-річчю кафедри фінансів суб'єктів
господарювання та інноваційного розвитку**

Кривий Ріг – 2022

УДК 658.15:330.341.1(063)

Ф59

*Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету економіки та управління
бізнесом Криворізького національного університету
(протокол № 4 від 28.11.2022 р.)*

Фінансово-економічні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в період становлення інноваційної економіки: збірн. наук. прац. Всеукр. наук.-практ. конф., Частина 1, 10 лист. 2022р., Кривий Ріг : Криворізький національний університет, 2022. 462 с.

Організаційний комітет:

Турило Анатолій Михайлович, д.е.н., професор кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку Криворізького національного університету.

Корнух Оксана Валентинівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку Криворізького національного університету.

У збірнику розміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансово-економічні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в період становлення інноваційної економіки», яка відбулася 10 листопада 2022 року та проходила в online-режимі з використанням платформи MEET.GOOGLE.

У збірнику зібрані доповіді, які присвячені сучасним проблемам у фінансах, економіці, менеджменті а також економічним аспектам інтелектуальної власності та інноваційного розвитку України.

Збірник може бути корисним для науковців, підприємців, викладачів, аспірантів та студентів.

Конференція присвячена 100-річчю Криворізького національного університету та 20-річчю кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст і орфографію матеріалів, додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імен та назв несуть відповідальність автори (співавтори) матеріалів. Організаційний комітет не завжди поділяє думку автора матеріалу.

©Криворізький національний університет, 2022

© Колектив авторів, 2022

Шановні учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції!

Щиро дякуємо за участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції! Бажаємо Вам творчого натхнення та ефективного використання результатів наукової діяльності, мудрості, витримки та незламності духу!

Особлива подяка учасникам пленарного засідання за актуальні доповіді, активну участь в обговоренні проблемних питань, що створило плідну та незабутню атмосферу конференції:

Перерві Петру Григоровичу - д.е.н., професору, завідувачу кафедри менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин НТУ «ХП»;

Дубровському Сергію Станіславовичу - ректору Дніпровського технологічного університету

Череп Аллі Василівні - д.е.н., професору, декану економічного факультету Запорізького національного університету;

Бутнік-Сіверському Олександрю Борисовичу - головному науковому співробітнику економіко-правового відділу НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, доктору економічних наук, професору;

Мних Ользі Богданівні - д.е.н., професору кафедри маркетингу і логістики Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка»;

Вараві Ларисі Миколаївні д.е.н., професору, завідувачу кафедри менеджменту Криворізького національного університету;

Афанасьєву Євгену Вікторовичу, д.е.н., професору кафедри менеджменту Криворізького національного університету.

З повагою, організаційний комітет!

10 листопада 2022 року (260 день російського вторгнення в Україну)

ЗМІСТ

Частина 1. ФІНАНСИ, ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ

Alekseyenko Lyudmyla., Tulai Oksana

Ivano-Frankivsk Education and Research Institute of Management of the West Ukrainian National University

THE ROLE OF CIVIL SERVANTS IN THE CONDITIONS OF INTERNATIONALIZATION COMMUNICABILITY OF ECONOMIC PROCESSES..... 22

Агафонов А. О., Волошина-Сідей В. В.

Миколаївський національний аграрний університет

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ... 26

Афанасьєв Є. В., Афанасьєва М. Г., Демченко П.С.

Криворізький національний університет

ВИКОРИСТАННЯ ПРОДУКЦІЙНИХ ПРАВИЛ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НОРМАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ..... 29

Барадакова С.І.

Криворізький національний університет

РОЗВИТОК КРЕДИТУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ І КОМПАНІЙ В БАНКАХ УКРАЇНИ..... 32

Білашова І. В., Вишневська М. К.

ННІ «Інститут промислових та бізнес технологій» (УДУНТ)

ЗАСТОСУВАННЯ АУТСОРСИНГУ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КОМПАНІЇ..... 34

Буланова М. В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКУ ЯК ОСНОВА ЙОГО СТІЙКОСТІ..... 39

Варава Л.М., Варава А.А.

Криворізький національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ ЗА ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ НАПРЯМАМИ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГІРНИЧОРУДНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 44

Величко К.Ю., Голікова Є. К.

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

НАПРЯМКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ..... 49

Вінницька О. А., Лісовська О. О.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ..... 51

(ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ)» І «СТРУКТУРА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ (ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ)».....	377
Турило А. М., Турило А. А., Короленко С. М. Криворізький національний університет	
МАРКЕТИНГ ТА ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОГО І ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА.....	379
Турило А. М., Ігнатова А. Ю. Криворізький національний університет	
ШЛЯХИ ПОШУКУ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ І ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	382
Удуд І. Р. Львівський національний університет ім. І.Франка м. Львів, Україна	
ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	386
Хоменко І. О., Сорока А. В. Національний університет «Чернігівська політехніка»	
ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ.....	389
Целіков О. В., Корнух О. В. Криворізький національний університет	
УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	393
Цуркан І. М., Зуєва А. С. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»	
СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	398
Цуркан І. М., Зуєва А. С. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»	
ПОЛОЖЕННЯ СТРАХУВАННЯ ВІД ВОЄННИХ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	402
Чвертко Л. А. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	405
Шаповал В. С., Перерва П.Г. НТУ «ХП»	
ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА СМАРТФОНІВ.....	410
Шашко В. О., Самойлова Є. М. Донбаська державна машинобудівна академія	
ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	415

2. Mind: Непробивний поліс: що відбувається з воєнним страхуванням в Україні. URL: <https://mind.ua/publications/20245020-neproбивnij-polis-shcho-vidbuvaetsya-z-voennim-strahuvannyam-v-ukrayini> (дата звернення 31.10.2022).

ЧВЕРТКО Л. А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Трансформація фінансового сектора України, яка має місце впродовж останніх років, значною мірою спрямована на підвищення фінансової інклюзії. Потреба залучення широкого кола потенційних споживачів на ринок фінансових послуг та, відповідно, збільшення кількості користувачів фінансових продуктів, а також розширення асортименту придбаних продуктів окремим користувачем, визнана в усьому сучасному світі й стала обов'язковою умовою економічного зростання та соціального прогресу в Україні. Водночас питання доступності та розширення можливостей користування якісними сучасними фінансовими продуктами залишається особливо актуальним для учасників страхового ринку.

Фінансова інклюзія розглядається вченими, як процес сприяння доступному, своєчасному та адекватному доступу до широкого кола фінансових продуктів і послуг, а також розширення їх використання усіма верствами суспільства через впровадження спеціальних існуючих та інноваційних підходів, включаючи фінансову обізнаність й освіту для сприяння фінансовому добробуту, а також економічній та соціальній інклюзії [1, с. 11].

Страховий ринок постійно модифікується і змінюється під впливом соціальних, економічних та політичних чинників, але його основи залишаються незмінними. Попит на страховий захист значною мірою залежить від поведінкових факторів, а також традицій і культури певного суспільства.

Попри певні позитивні зрушення, які демонструє страховий ринок України в останні роки, показники його розвитку не відповідають вимогам часу і свідчать про низький рівень інклюзивності. Наприклад, надто низьким є рівень проникнення страхування: впродовж 2017-2020 рр. обсяг чистих страхових платежів у структурі ВВП характеризується чітко вираженою негативною динамікою і утримується на рівні 1,0 %. Як показують проведені нами дослідження, серед українців страхування донині не набуло належної популярності [2, с. 109]. Це також підтверджується результатами опитування, що проводилося в межах проекту USAID «Трансформація фінансового сектору». Зокрема, лише 9% опитаних вказали, що вони або члени їх родин користуються страховими послугами, тоді як в країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку послугами страхування користуються 40% громадян [3].

Серед іншого певний негативний вплив на ситуацію у страховій сфері України мали спад ділової активності та зниження рівня фінансового добробуту населення через коронакризу. Адже брак коштів у суб'єктів господарювання та фізичних осіб значною мірою спричинив зниження попиту на страхові продукти. Втім, аналіз стану страхового ринку дозволяє стверджувати, що пандемія не лише загальмувала розвиток, а й відкрила нові можливості для його зростання. Зокрема, таким позитивним фактором стало підвищення рівня обізнаності споживачів з питань страхування, усвідомлення переваг страхових продуктів. Відзначається ріст зацікавленості такими видами страхування, які спрямовані на захист від ризиків втрати здоров'я і працездатності через хворобу тощо. Водночас ситуація, що склалася під час пандемії COVID-19, спонукає страховиків до розробки таких страхових продуктів, які дозволять забезпечити страхувальників та застрахованих адекватним захистом.

Продавці страхових послуг як на світовому, так і на страховому ринку України, покладали великі надії на постпандемічне відновлення економіки, визначаючи скорочення прогалів у страховому захисті метою економічної політики. Проте національна економіка України та її страховий сектор

зіткнулися з новими викликами та загрозами, які безсумнівно негативно позначаються на індикаторах їхнього розвитку. З точки зору аналітиків, ризики для ринку страхування, які несе в собі війна, включають «прямі збитки від андеррайтингу, швидке зростання цін, уповільнення економічного зростання, волатильність фінансового ринку та потенціал шоків активів» [4].

Зважаючи на те, що бідність і низький рівень економічного зростання є безпосереднім результатом фінансового виключення, важко оцінити, якими будуть наслідки вторгнення РФ до України на забезпечення інклюзії страхових послуг. Й без того низький рівень проникнення страхування, що насамперед обумовлений пасивною купівельною поведінкою потенційних споживачів, детермінованою низьким матеріальним становищем, недовірою до страхових компаній та низькою культурою страхування, ймовірно демонструватиме подальше зниження. Обмеження страхових виплат, на наш погляд, обумовить зниження мотивації в клієнтів страхових компаній. Адже значні збитки, яких зазнали страхувальники в результаті військових дій, не матимуть страхового покриття, навіть якщо майно та інші активи були застрахованими. Це пояснюється тим, що стандартні договори страхування, якими користується український бізнес та фізичні особи, виключають страховий захист від військових ризиків з переліку страхових випадків. Зауважимо, що страхування від військово-політичних ризиків, яке зазвичай здійснюється за спеціальними програмами, в Україні практично не проводилося. Представники страхового бізнесу висловлюють сподівання, що завдані збитки внаслідок воєнних дій, зокрема, руйнування житла та інфраструктури, компенсуватимуться «за рахунок контрибуцій, які будуть накладені на Росію після перемоги України» [5].

Принципово важливим для фінансової інклюзії у сфері страхування є забезпечення належного захисту прав споживачів страхових послуг. Доцільно зазначити, що регулятор ринку небанківських фінансових послуг, функції якого з 1 липня 2020 р. здійснює НБУ, закликає всіх учасників ринку, попри дію воєнного стану, виконувати свої зобов'язання перед клієнтами в повному

обсязі, наскільки це можливо за поточних умов. Забезпечення страхового захисту споживачів за спрощеною процедурою врегулювання страховиками подій з випадків, що мають ознаки страхових, уможлиблюється завдяки широкому використанню сучасних цифрових технологій. Зокрема, страховикам рекомендується «максимально використовувати електронні документи, копії необхідних документів у разі неможливості або ускладнення можливості отримання оригіналів документів, інші засоби дистанційного врегулювання страхових випадків» [6].

Роль цифровізації для підвищення рівня фінансової інклюзії загалом та у страхуванні зокрема, є надзвичайно великою. Саме цей напрям розвитку страхового ринку визначається дослідниками як один із перспективних. Зауважимо, що переорієнтація страхової справи на дистанційний електронний формат здебільшого пов'язана і набула особливого значення в період пандемії COVID-19 та обмежувальних заходів під час локдауну [7, с. 8-9]. Електронна комерція в страхуванні значно впливає на страхову інклюзію та вимагає популяризації цифрової грамотності в країні й опанування страхувальниками цифрових навичок. Адже розмаїття цифрових страхових продуктів, з одного боку, спрощує доступ споживачів до них через відсутність необхідності відвідувати фінансові установи. З іншого боку, як показують результати досліджень, спричинює деяку ізольованість людей, не схильних користуватися цифровими технологіями. До таких категорій споживачів здебільшого належать старші люди та сільські жителі [3].

Окрім того, слушною видається думка, що для підвищення рівня фінансової інклюзії державі та страховому бізнесу недостатньо просто створити технічні умови для користування страховими продуктами та послугами. Важливо вивчати реальні потреби споживача та фокусувати зусилля на їхньому задоволенні. Адже головним мотивом фінансової інклюзії є забезпечення вільного доступу усіх дорослих членів суспільства до фінансових послуг, що персоналізовані відповідно до потреб кожного.

Отже, забезпечення фінансової інклюзії на страховому ринку України має велике значення для соціального прогресу й обумовлює потребу подолання цілого ряду проблем, що пов'язані з атмосферою невизначеності та макроекономічної нестабільності. Серед напрямів, які сприятимуть широкому долученню потенційних споживачів до страхових послуг виокремлюють: подальший розвиток партнерства держави та страхового бізнесу, забезпечення належного захисту прав споживачів страхових послуг, підвищення рівня фінансової обізнаності та цифрової грамотності населення, персоніфікацію страхових продуктів та розробку таких страхових продуктів, які дозволять забезпечити страхувальників та застрахованих адекватним захистом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Atkinson A., Messy F. Promoting Financial Inclusion through Financial Education: OECD/INFE Evidence, Policies and Practice. *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*. 2013. № 34. OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/5k3xz6m88smp-en>
2. Chvertko L., Melnychuk Yu. Financial potential of the insurance market: theoretical and practical aspects of development. *Financial and security policies for sustainable development: collective monograph*, edited by M. A. Slatvinskyi. Praha : OKTAN PRINT, 2021. P. 76-136. URL: <https://www.dropbox.com/s/gimf6jbqjg7yohr/4.pdf?dl=0>
3. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021. Звіт за результатами дослідження. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2021/10/Ukraine_2021_Financial-Literacy-Survey-Report-UA.pdf
4. Ринок страхування та перестраховування подолає економічні наслідки вторгнення Росії в Україну. *Forinsurer*. URL: <https://forinsurer.com/news/22/04/05/41058>
5. Черняхівський Вячеслав. Чи платитимуть страховики за пошкоджене застраховане майно чи авто під час воєнного стану в Україні? *Forinsurer*. URL: <https://forinsurer.com/public/22/03/26/4958>

6. Робота системи страхування в умовах воєнного стану. *Національний банк України*. URL: <https://promo.bank.gov.ua/fin-defense/>

7. Chvertko L., Korniienko T., Vinnytska O. Digitalization of insurance business as an effective risk management lever. *Sciences of Europe*. 2022. № 89. Vol. 1. P. 7-11. URL: <https://www.europe-science.com/wp-content/uploads/2022/03/Sciences-of-Europe-No-89-2022.pdf>

ШАПОВАЛ В.С.

студент

ПЕРЕРВА П.Г.

доктор економічних наук, професор

завідувач кафедри економіки бізнесу та міжнародних економічних відносин

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

СМАРТФОНІВ

Ринок смартфонів став одним із найбільш швидко зростаючих ринків у новітній історії. На сьогоднішній день потенціал його зростання далеко не вичерпаний через привабливість та затребуваність споживчих властивостей смартфона. Особливості споживчого та конкурентного середовищ обумовлюють продовження зростання обсягу продажів сповільнюючими темпами аж до 2025 р. та одночасне посилення конкурентної боротьби між основними виробниками. Передбачається, що компанії США, Китаю та Республіки Корея збережуть надалі свою провідну роль у випуску смартфонів – найуніверсальніших із усіх мобільних інформаційних пристроїв.

Ринок смартфонів – ринок з високим ступенем конкуренції: крім технічних характеристик, брендингова складова є однією з провідних, а найчастіше і головною причиною покупки. Конкуренція на цьому ринку досить сильна, головні гравці з однаковим ступенем інтенсивності беруть участь у конкурентній боротьбі, максимально швидко впроваджуючи всі передові